

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 431

van **PAUL VAN MIERT**

datum: 3 juli 2023

aan **BART SOMERS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE KANSEN

Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP) - Vertraagde instap lokale besturen

Met de opmaak van het wenst de minister verder te aligneren op het Vlaams Energie- en Klimaatplan. Door samen met de lokale besturen in te zetten op vier concrete werven - vergroening, energie, mobiliteit en regenwater - laat de minister de lokale besturen mee participeren om tot een transitie in ons energie- en klimaatbeleid te komen.

Steden en gemeenten staan het dichtst bij de burger en hebben daarom de meeste impact om concrete lokale projecten tot uitvoering te brengen. De vier aangeduide werven werden vertaald naar meetbare doelen, te behalen tegen 2030. Vlaanderen stelde daar de nodige financiële middelen tegenover om de drie opeenvolgende lokale klimaatpacten (1.0, 2.0 en 2.1) mee te financieren.

Waar de eerste versie van het LEKP nog werd ondertekend door 295 gemeenten, merken we in de cijfers van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) dat het enthousiasme voor LEKP 2.1 momenteel zeer beperkt is, met 29 gemeenten die hebben ingetekend. Er heersen bij lokale besturen nog veel onduidelijkheden en twijfels omtrent LEKP 2.1. De Vlaamse Regering heeft beslist om de deadline tot ondertekening van LEKP 2.1 uit te stellen van 5 juli 2023 naar 5 oktober 2023.

Het LEKP is geen blanco cheque: gemeentebesturen moeten ook jaarlijks in een voortgangsrapportage voorzien. Bij de eerste rapporteringsronde begin 2023 werd vastgesteld dat de lokale besturen hun rapport moesten opmaken op basis van een nog onvolledig werkend monitoringsysteem en de noodzakelijke verbeteringen worden maar traag geïmplementeerd.

1. Wat zijn de belangrijkste redenen van de vertragingen? Welke stappen zal de minister zetten om de barrières weg te werken? Welke timing wordt vooropgesteld om een performant monitoringsysteem te verkrijgen?
2. Wat zijn de belangrijkste conclusies uit de eerste rapportering LEKP 2.0? In welke mate zullen de vooropgestelde doelstellingen behaald worden tegen 2030?
3. Hoe interpreteert de minister het lauwe enthousiasme van lokale besturen om in te stappen in LEKP 2.1? Wat zijn de belangrijkste barrières voor gemeenten om LEKP 2.1 te ondertekenen?
4. Welke stappen zal de minister nog zetten om gemeenten te stimuleren om te participeren in LEKP 2.1?

BART SOMERS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE KANSEN

ANTWOORD

op vraag nr. 431 van 3 juli 2023

van **PAUL VAN MIERT**

1. Het klopt dat met het Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP) de Vlaamse Regering de lokale besturen expliciet vraagt om aan hun gemeenteraad jaarlijks te rapporteren over de realisatie van de doelstellingen onder het LEKP. Het Lokaal Klimaatpactportaal, dit is het monitoringssysteem waarnaar u verwijst, alsook het bijbehorende LEKP-rapport dat via het platform gegenereerd kan worden, dienen in eerste instantie om de gemeente hierbij te helpen. De gemeente heeft evenwel de vrijheid om dit rapportagemoment in te vullen zoals het zelf wenst.

De snelheid waarmee het Pactportaal gebouwd moest worden, alsook het aantal doelstellingen met verschillende databronnen die gekoppeld moesten worden, zorgden inderdaad voor vertraging. Het Pactportaal werd op een korte tijd uitgebouwd met de wetenschap dat er nog niet voor alle doelstellingen monitoringsdata beschikbaar waren, zoals voornamelijk binnen de klimaatadaptatiewerven (1 en 4). Het onderscheid tussen de data die al beschikbaar waren, versus de data die pas later beschikbaar zouden zijn, werd transparant op het Pactportaal en in het LEKP-rapport gecommuniceerd.

Uiteraard is mijn administratie, in samenwerking met de andere Vlaamse administraties, nu volop aan het werk om de nodige verbeteringen aan te brengen. Onder meer in samenwerking met Departement Omgeving, Departement Mobiliteit en Openbare Werken en het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) zorgen we voor het beschikbaar maken van de relevante data voor het monitoren van de doelstellingen onder het LEKP. Op die manier geeft het Pactportaal aan de lokale besturen, maar ook aan de burgers, een duidelijk beeld van de bereikte resultaten binnen het LEKP. De prioriteit bij de samenwerking met de andere Vlaamse administraties ligt nu bij het verzekeren van de eenduidigheid van de data. De berekeningen van VEKA inzake CO₂-reductiedoelstellingen gebruiken bijvoorbeeld andere parameters dan deze die voor het Burgemeestersconvenant gehanteerd worden. VEKA wil in het voorjaar van 2024 onderzoeken hoe deze zaken beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Daarnaast is er bijvoorbeeld momenteel geen rapportering die de renovaties binnen appartementsgebouwen in beeld brengt, dus wordt er nu onderzocht hoe ook deze data beschikbaar kan worden gemaakt op het pactportaal. Daarnaast vond ik ook partnerschappen met verscheidene entiteiten om voort te bouwen aan de wijkrenovatietool, de tool die lokale besturen zal helpen via renovatiesimulaties om de renovatiegolf op gang te trekken.

Daarnaast heeft het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) intussen de nodige aanbevelingen van de steden en gemeenten verzameld, door middel van digitale en meerdere fysieke interviews alsook andere contactmomenten. Deze input wordt meegenomen bij de verdere ontwikkeling van het Pactportaal (najaar 2023) en focust zich op het verlagen van de administratieve last die de gemeenten ondervinden bij het rapporteren over hun LEKP-engagementen. Specifiek zijn daarbij de volgende zaken relevant. Ten eerste stellen de gemeenten zich vragen bij de timing waarbij ze cijfers over hun LEKP-engagement mogen verwachten, en welk aandeel van cijfers ze zelf nog moeten toevoegen om hun dossier te vervolledigen. Er wordt nu werk gemaakt van een duidelijke publicatiekalender die schetst op welke momenten de updates aan de cijfers voor iedere specifieke doelstellingen zullen plaatsvinden. Voor de groenblauwe

doelstellingen (werf 1 en 4), het gros van de doelstellingen waarbij de gemeente (of burgers en bedrijven) zelf de vooruitgangscijfers kan aanleveren, wordt de rapporteringstool 'Groenblauwpeil' verder ontwikkeld. Hierbij zal er op termijn, wederom ruim voor de rapporteringsdeadline van mei 2024, een bulk-upload sjabloon ter beschikking gesteld worden dat de gemeenten verder ontzorgt bij het rapporteren over deze doelstellingen. Ten tweede kreeg ABB het signaal van de gemeenten dat ze graag geholpen worden met het stellen van prioriteiten in het rapporteren over het LEKP. Om hier gevolg aan te geven onderzoekt ABB de mogelijkheid van enkele bijkomende sjablonen, één om het LEKP in te schrijven in de meerjarenplannen van de BBC, en één die specifiek kan dienen als checklist voor het jaarlijkse rapporteringsmoment. Daarbij komend is lokaal klimaatbeleid meer dan enkel het LEKP. We willen aan de gemeenten voldoende vrijheid aanbieden om ook delen van het SECAP (het duurzame energie- en klimaatplan i.k.v. het Burgemeestersconvenant) toe te lichten. We onderzoeken ook verdere integratiemogelijkheden tussen het LEKP en het Burgemeestersconvenant.

De volgende, geoptimaliseerde versie van het Pactportaal zal midden november 2023 online komen. Dit is nog ruim voor de volgende rapporteringsronde die de gemeenten in het kader van het LEKP dienen te ondernemen.

2. Momenteel is ABB aan het werk om alle rapportages van de gemeenten te verwerken en te analyseren. Ik merk op dat u verwijst naar de rapportering in het kader van LEKP 2.0. Alle huidige rapporteringsdossiers betreffen LEKP 1.0, aangezien de lokale besturen pas in 2024 voor de eerste keer over het LEKP 2.0 engagement zullen moeten rapporteren. Tot nu toe werden vrijwel alle dossiers behandeld. Onderstaande punten zijn op dit moment indicatief omdat de analyses nog bezig zijn, maar ik stel op basis van de rapporteringen vast dat het LEKP reeds een mooi hefboomeffect heeft veroorzaakt over alle werven van het LEKP:
 - Ik zie dat minstens 250 gemeenten hun weg hebben gevonden naar het Groenblauwpeil, de monitoringstool die werf 1 en 4 van het LEKP opvolgt.
 - Werf 2, met name collectieve renovaties en participatieve energie, bevat uitdagende doelstellingen waarvan de door gemeenten genomen acties zich nog vaak in een opstartfase bevinden. Dit valt binnen de verwachtingen, aangezien de doelstellingen vaak grootschaligere projecten omvatten en individuele investeringskeuzes van burgers begeleiden, wat tijd vergt. Een groot aantal lokale besturen ging al te werk met het opzetten van energieloketten, het aanstellen van renovatiecoaches om de burger te ondersteunen of participatieve hernieuwbare energieprojecten. Onze administratie heeft informatie ontvangen van 380 projecten.
 - Zoals verwacht zijn het de centrumsteden die goed scoren op de mobiliteitsdoelstellingen, en dan met name de doelstelling rond (koolstofvrije) deelwagens. Toch kan ik ook vaststellen dat kleine en middelgrote gemeenten evenzeer de opportuniteiten van deelmobiliteit onderzoeken. Ook vertoont de doelstelling omtrent het realiseren van meer laadpunten voor elektrische wagens een zeer gunstige trend. Tot op heden bereikten de steden en gemeenten immers al 32,9% van de doelstelling.
 - Vastgoedstrategieën en warmteplannen vormen dikwijls de spil van de lokale ambitie om de eigen gebouwen energiezuiniger te maken. Concreet wat de doelstellingen rond CO₂-uitstoot de vermindering van het energieverbruik van het gemeentelijk patrimonium betreft, stel ik op basis van de cijfers vast dat het duidelijk is dat de lokale besturen hier nog inspanningen zullen moeten leveren tijdens de komende jaren. Ik roep daarom de lokale besturen op om na de opmaak van de eigen vastgoedstrategie (welke gebouwen blijven cruciaal voor de eigen dienstverlening) over te gaan naar een structurele investeringsplanning voor de komende jaren.

Gelet op de verscheidenheid van de werven en de doelstellingen, en de vrijheid van de lokale besturen om zelf invulling te geven aan welke doelstelling prioriteit krijgt

binnen het LEKP, kunnen er nu nog geen uitspraken gedaan worden omtrent prognoses voor 2030.

De inhoud van de rapportagedossiers i.k.v. LEKP 1.0 geven weer dat het uitwerken van een succesvol klimaatbeleid binnen een gemeente een uitdaging is die vele verschillend gemeentelijke diensten omvat en dus een transversale coördinatie vereist. Het LEKP komt namelijk in aanraking met vele facetten van het gemeentelijk beleid, zoals mobiliteit, omgeving, vergunningen, groendienst, woonbeleid, eigen patrimonium, Ook de wijze van het verankeren van het klimaatbeleid met aandacht voor fossielvrije aanbestedingen (bv. mobiliteit), burgerparticipatie (bv. hernieuwbare energie) en collectieve acties (bv. wijkrenovaties) vergt nieuwe methodieken. Dit is volgens mij waar de sterkte van het LEKP ligt, namelijk om middelen te koppelen aan duidelijke, ambitieuze, maar werkbare doeleinden.

Volgend jaar, in 2024, wordt het LEKP als instrument geëvalueerd. De conclusies worden uiteraard meegenomen in de verdere ontwikkeling van het LEKP als wederzijdse contractbasis tussen de Vlaamse regering en de lokale besturen.

3. Mede door de urgentie van de hoge volatiele energieprijzen vorig jaar, was het van belang een sociale dimensie toe te voegen als buffer tegen (het risico van) energie armoede binnen het Lokaal Energie- en Klimaatpact. Inwoners die geraakt werden door de energiecrisis kloppen ook als eerste aan bij lokale besturen en hun sociale diensten voor ondersteuning. Daarom werd beslist meer in te zetten op de tweede werf van het LEKP "Verrijk je Wijk" en koppelde het LEKP 2.1 hier verdere doelstellingen aan met name rond deelname aan activiteiten van energiegemeenschappen, een versnelling en verhoging van participatieve hernieuwbare energie en een focus op wijkrenovaties bij huishoudens die de grootste afstand ervaren tot concrete renovatieacties. Deze doelstellingen moeten vervolgens tegen eind 2025 gehaald worden, wat het ambitieuze karakter nog verder onderstreept.

Ik begrijp inderdaad dat de doelstellingen van deze uitbreiding snel volgen op de voorgaande 2 pacts, waardoor lokale besturen niet steeds de noodzakelijke capaciteit hebben om hier aan tegemoet te komen. Het feit dat de beslissingsprocedure om al dan niet in te tekenen op LEKP 2.1 lang duurt, betekent dat de lokale besturen veel aandacht geven aan wat het aangaan van het vergrote engagement impliceert. Ik heb liever dat lokale besturen zeer bewust er voor kiezen om deze uitbreiding niet aan te gaan, dan dat ze onbewust het wel ondertekenen zonder onderliggend plan van aanpak. Op dit moment hebben reeds 73 lokale besturen ingetekend op het LEKP 2.1. Deze groep van koplopers gaan een moedige strijd aan tegen energie-armoede. Elke gemeente telt, en door hun schouders te zetten onder dit initiatief, zetten zij een belangrijke stap richting een sociaal klimaatbeleid. Bovendien zal deze groep koplopers ook toelaten om lessen te destilleren uit hun ervaringen met het uitvoeren van het LEKP 2.1, wat de brede groep van andere lokale besturen, die ooit potentieel volgen, ten goede komt.

4. Door het uitstellen van de deadline naar 5 oktober 2023 kregen de gemeenten meer tijd om zich te engageren voor het pact. We zagen o.a. initiatieven ontstaan binnen intergemeentelijke samenwerkingsverbanden om een gezamenlijk plan van aanpak op te maken. Ik verwacht daarom dus ook nog steden en gemeenten die dit pact zullen ondertekenen in de loop van september. Momenteel bouw ik ook technische assistentiehubs uit die lokale besturen zal ondersteunen om burgers de informatie en drijfveren te geven om in te stappen in diverse vormen van sociale energieprojecten. Concreet vertaalt zich dat naar krachtadigere energiegemeenschappen die activiteiten zullen uittrollen waardoor mensen met risico op energiearmoede geholpen kunnen worden.

Daarnaast zet ik verder in op het werkplatform (een opdracht uitgevoerd door de organisatie Architecture Workroom Brussels), dat een verdere synergie bevordert tussen de werven van het LEKP. Hierdoor kunnen gemeenten acties uitvoeren en deze

inbedden in meerdere LEKP-werven tegelijk, zodat zij aan efficiënt klimaatbeleid kunnen doen. Dit werkplatform organiseert kennisoverdracht tussen lokale besturen, waarbij lessen worden getrokken uit de eerste LEKP-realisaties, ook van de koplopergemeenten ter uitvoering van LEKP 2.1.

Bovendien maakt een consortium van ABB, VITO/Energyville, Departement Economie, Wetenschap en Innovatie en het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap werk van de zgn. 'wijkrenovatietool'. Deze zal voortvloeien uit een digitale tweeling van het Vlaamse gebouwenbestand en zal in één oogopslag renovatienoden van wijken en gemeentelijke buurten kunnen weergeven. Bovendien zal het op adresniveau, dus per wooneenheid een traject kunnen uitstippelen aan de hand van verschillende renovatiesimulaties. Hiermee wordt het realiseren van een renovatie concreter voor de burger, en kan er geweten worden waar de winsten zich specifiek zullen bevinden, en waar de efficiëntiewinsten van een collectieve aanpak kenbaar zullen worden. Met behulp van de wijkrenovatietool ondersteunt de Vlaamse overheid de lokale besturen die het LEKP 2.1 ondertekenen. Zo kan het lokaal bestuur dankzij de tool een renovatietraject voorstellen aan elke bewoner voor wie een klimaattafel georganiseerd wordt, wat een belangrijke doelstelling is onder het LEKP 2.1. Daarnaast komt de wijkrenovatietool ook tegemoet aan de ambitie om een wijkverbeteringscontract te realiseren in elk lokaal bestuur dat 2.1 ondertekent. De uitvoering van een collectieve renovatie, een cruciaal kenmerk van het wijkverbeteringscontract, wordt op deze wijze aanzienlijk vereenvoudigd door deze wijkrenovatietool.